

STIJL

Soldaten van de Oostelijke Alliantie bij Tora Bora, Afghanistan

KEVIN STRATE / AP PHOTO / CP

Tora Bora-tours

Duiken in Thailand of op safari in Zuid-Afrika doet iedereen al. Voor een echt unieke reiservaring kun je beter je toevlucht nemen tot oorlogs- en rampgebieden.

De sfinx bij de piramide van Cheops was indrukwekkend, maar kleiner dan je op basis van de plaatjes zou hebben verwacht. En het graf van Toetanchamon in de Koningsvallei nabij Luxor, daar stond vooral een erg lange rij voor. Nee, het hoogte-

punt van het tripje door Egypte in 1999 was toch wel de tempel van Abydos, gelegen tussen Caïro en Luxor. Daar waren de hiërogliefen in de beste staat van alle hiërogliefen in Egypte. Bovendien was er nauwelijks een andere toerist te bekennen.

Omdat fundamentalistische terroristen eind jaren negentig verschillende aansla-

gen op toeristen in de Nijldelta pleegden, was een bezoek aan Abydos alleen mogelijk in een militair konvooi. Heel spannend, vooral als je maar met zijn tweeën bent. Maar ook rustgevend en leerzaam. Nog nooit zoveel over de prijs van een westerse toerist geleerd als toen, likkend aan een ijsje, terwijl twee jeeps met mili- ▶

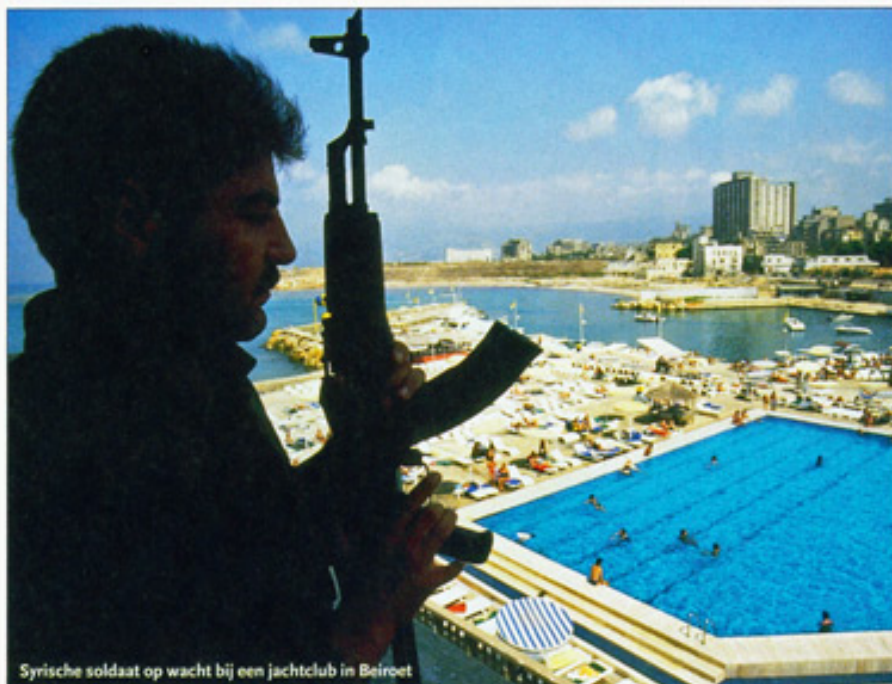
- tairen wachtten op een beweging van ons. Dat was nog eens echt even hélemaal niets – wat we natuurlijk wel verdiend hadden na acht jaar studeren.

Die reis in Egypte was waarschijnlijk kinderspel in vergelijking met de ervaringen van een groepje Britse toeristen dat de aandacht van de Britse kranten wist te

trekken. Tegen het reisadvies in, dat iedereen opriep het land te verlaten, vertrok de groep voor een tiendaagse safari door Afghanistan. Het moet de eerste georganiseerde rondreis zijn geweest naar een bestemming, die, net als Beiroet een aantal jaren geleden, dankzij een oorlog aantrekkelijker is geworden.

Wie drie maanden na de afloop van Ope-

ratie Noble Eagle wil trekken langs het rokende Tora Bora-grottencomplex, de plaats waar de opgeblazen boeddha-beelden stonden of een burka wil aanschaffen in Kabul (Newsweek riep de Afghaanse hoofdstad onlangs uit tot een van de tien plaatsen in de wereld waar hét gebeurt), komt bij Nederlandse reisbureaus nog niet aan zijn trekken. Wel kan men op

Syrische soldaat op wacht bij een jachtclub in Beiroet

Souvenirwinkel met gasmasker en restanten van granaten

Treurige trekpleisters

In navolging van *reality-TV* kunnen we ook gaan spreken van *reality-travel*. Toeristen die de gebaande paden willen verlaten en behoefte hebben de achtergronden van het wereldnieuws met eigen ogen te aanschouwen, hebben een gevarieerde keuze. Er is nauwelijks een ramp of misstand te verzinnen die niet toeristisch wordt geëxploiteerd.

De plaats waar de **WTC-torens** hebben gestaan, is inmiddels een must voor bezoekers aan New York. In Shanksville, Pennsylvania, zijn er **Flight 93 tours**, voor 65 dollar, om de plaats te bezoeken waar het vierde toestel is gecrasht.

Bestemmingen voor de nucleair doorgewinterde reiziger zijn er ook, bijvoorbeeld bij SAM travel company (www.sam.ua) in Oekraïne. Deze reisorganisatie heeft een **dagtour Tsjernobyl** op het programma, de plaats waar de grootste nucleaire ramp ooit heeft plaatsgevonden. Voor 193 dollar (groepen krijgen korting) betreedt u een gebied met een dwarsdoorsnede van 214 kilometer. Het bezoek aan de sarcofaag rondom de reactor, alsmede transport, veiligheidskleding en lunch, zijn gegarandeerd. Avontuurlijk schijnt het ook te zijn: "Experience the piece and quiet of the ghost-town Prypyat – all 47.500

inhabitants had to abandon their homes the next day after the accident. Explore the deserted apartment blocks, schools, hotels and kindergartens" (sic).

Even sinister-educatief, maar minder ongerept zijn de sloppenwijken in Rio de Janeiro, waar men **Favela-tours** kan maken (www.favelatours.com.br) of de **townships in Kaapstad**. 'This is real Africa' luidt een aanprijzing op www.getawayafrica.com/tours/township.html.

Wie de concentratiekampen in **Auschwitz** wil bezoeken, kan bij de gemeente Krakow (www.krakow.pl/en/turystyka/karta) een kortingskaart aanschaffen

die zowel voor dit nabijgelegen kamp als voor Birkenau reductie bij de entree geeft.

Een nieuwe attractie in Parijs ten slotte is de **Alma-tunnel**, nabij het zestiende arrondissement. Dat is de plaats waar prinses Diana is verongelukt. De tunnel valt te herkennen aan de gouden Flamme de la Liberté, die er oprijst en is beklad met uitingen van medeleven. Voor wie op het viaduct staat waar de weg onder verdwijnt, vormt de horizon van de Seine een inspirerende plaats om met de lokale bevolking de complottheorieën rondom de dood van de prinses te bespreken. |

internet terecht. Bij <http://people.free-net.de/rucksack-travel/afghan3.htm> worden individuele reizen – dus zonder het risico van vervelende reisgenoten – aangeboden met 'Mis de kans niet een van de eerste reguliere bezoekers van Afghanistan te zijn sinds decennia!'. Manfred Weis, de Duitse reisagent uit Karlsruhe die achter de site schuilgaat, biedt de reizen

ar, Bosnië

MILANO DAMAZIEN / ILLUSTRATIONE

aan sinds het begin van dit jaar. "Het is treurig om te zeggen," zegt hij desgevraagd, "maar Afghanistan is een stuk veiliger geworden door de oorlog." Hoewel hij nog geen boeking heeft kunnen maken, is er wel degelijk belangstelling. "Al vraagt niemand wat er te zien is, alleen hoe er te komen. De mensen die geïnteresseerd zijn, hebben meestal de behoefte om te kunnen zeggen: *been there, done that.*"

Om zo'n reis in een oorlogsgebied te wagen hoef je niet de padvindersgeest te hebben van de vier Nederlanders die in Servië onbekommerd dachten te kunnen survallen, maar die achter tralies op water en brood werden gezet. Een rondgang langs de reizigers die zich bij reisbureau Koning Aap hebben opgegeven voor de tiendaagse groepsreis door Irak die voor begin oktober gepland staat, leert dat de belangstelling voor de Arabische cultuur of oudheid de grootste motivatie is, en

niet de spanning van de oorlogsdreiging.

"Het is toch Mesopotamië," zegt Jeroen Kolkman (27). Bang voor de oorlog is hij niet. Gezien de actuele ontwikkelingen verwacht hij niet dat binnen nu en vijf weken, als de reis is afgelopen, de bombardementen zullen losbarsten. De oorlogsdreiging maakt de afreis voor hem niet interessanter. Hij heeft 'gewoon een belangstelling voor bizarre beschavingen' en reisde daarom ook naar een ander land dat tot de As van het Kwaad behoort, Noord-Korea.

"De meesten in de groep waarmee ik in mei 2001 Irak bezocht, waren echte wereldreizigers. Het waren mensen die bij wijze van spreken lijstjes hebben van landen waar ze nog niet geweest zijn, en die daarom ook eens naar Irak gaan," vertelt Etienne de Boer. De software-ontwikkelaar uit Maastricht gaat in oktober voor de tweede keer – uit culturele interesse, benadrukt ook hij. De Boer bereisde een groot gedeelte van het Midden-Oosten voor de daar aanwezige archeologische vindplaatsen. Het door Saddam gedeeltelijk heropgebouwde Babylon en de restanten van het oude Assyrische rijk behoren tot Iraks grootste trekpleisters.

Dergelijke archeologische vindplaatsen hebben in Irak het voordeel dat je zo'n beetje de enige toerist bent die daar op dat moment is, vertelt Erwin Bous, facilitair manager uit Den Haag. "Er is vaak geen afrastering, dus je hebt echt het gevoel dat je het in je eentje ontdekt. Ik ben ook in China geweest, maar daar heb je overal Chinezen om je heen. In Venetië kun je geen foto maken zonder een andere toerist erop. Alles wat je in Irak hebt, zijn de sjiitische pelgrims. Maar die vormen weer een bezienswaardigheid op zich."

Jos Bron (48), controller bij een dochteronderneming van Delft Instruments ("Maar dat had niets met mijn keuze voor Irak te maken"), ging ook mee met de groepsreis in mei 2001. Ook zij noemt zichzelf geen *thrillseeker* of oorlogstoerist. Bron is nieuwsgierig naar het leven in andere culturen en dan vooral in landen waar relatief weinig toeristen zijn geweest. "Dat maakt mensen nog echt nieuwsgierig naar jou." In Irak viel dat evengoed tegen. Het land mag alleen in groepsverband worden betreden en de deelnemers worden door Iraakse veiligheidsmensen op de voet gevolgd. Die verhinderden zoveel mogelijk het contact met de Iraakse bevolking. Toch

leerde ze wel wat over het dagelijks leven in Irak. Bron: "In Basra liepen we over straat toen het luchtalarm afging. Niemand reageert daarop. Je loopt gewoon vrolijk door. We begrepen snel waarom: het luchtalarm gaat ongeveer ieder uur af."

"We zagen de B52's over komen vliegen," vertelt De Boer. "Je ziet ook wel rookpluimen uit de velden in de verte komen."

"Laatst stond in de krant dat er weer een grote luchtactie van de Amerikanen en Britten was geweest boven Irak," zegt Bous. "Dan denk ik: dat gaat daar wel vaker zo, alleen is het nu door de houding van Bush nieuws geworden."

Gevaarlijk vinden ze het geen van allen. Een dagje Amsterdam is minstens zo gevaarlijk, denkt Bron. "Toen ik een keer uit Londen terugkwam, werd daar ook net een aanslag gepleegd," relateert Bous. En spannend? Nou ja, het is speciaal. Dat wel. Irak is toch het land van Saddam. Wat de gidsen heel graag wilden laten zien, was de schuilkamer waar zo'n vijfhonderd burgerslachtoffers waren gevallen tijdens de bombardementen van de Amerikanen," vertelt De Boer. "Deze was helemaal zwartgeblakerd en er lagen bloemenkransen. Er werd verteld dat de Amerikanen de bouwtekening hadden opgevraagd, om doeltreffender te werk te kunnen gaan. Dat kon je er wel aan af zien."

Dergelijke ervaringen zal een gemiddelde vakantie-ganger niet nastreven. Een gedeelte van de mensen begrijpt je ook niet goed, bevestigen de Irak-reizigers. Zelf snap ik het wel.

Onlangs nog besprak ik met een drietal vrienden een volgende bestemming. Iran kwam ter sprake, Noord-Korea en ook Irak. Het is uiteindelijk niet doorgeslagen omdat we te weinig belangstelling hadden voor de oude beschaving van de Assyriërs. Een definitieve beslissing hebben we nog niet genomen, maar over Turkmenistan zijn we erg enthousiast. Het schijnt dat de Turkmeense president-voor-het-leven Saparmurat Nijazov hard aan de weg timmert met zijn persoonlijkheidscultus. Zo'n straatbeeld, dat gedomineerd wordt door het majesteitelijk lachende hoofd van een besnorde dictator is toch weer eens wat anders dan eentje vol Benetton-reclames. |

Omdat berichten in de buitenlandse pers over Irak vertaald worden door de Iraakse veiligheidsdienst, gaf Etienne de Boer er de voorkeur aan onder deze gefingeerde naam mee te werken aan dit artikel.